

De toegankelijkheid van het kiesstelsel en zijn effect op electoraal succes van *niche* partijen

Een cross-sectioneel onderzoek naar West-Europese landen

H.J.D. Boom

S1687980

18 juni 2018, te Leiden

Bachelorscriptie Politicologie

Scriptiebegeleider: Dr. T.A. Mickler

Universiteit
Leiden

Sociale Wetenschappen

I: Probleemstelling:

Hoofdstuk 1:

Inleiding:

Sinds de jaren '70 van de vorige eeuw, zijn er veel nieuwe politieke partijen electoraal succesvol geworden in West-Europa. Deze nieuwe partijen variëren sterk in politieke overtuiging. Zo vallen onder de brede categorie nieuwe partijen bijvoorbeeld groene partijen, ethno-territoriale partijen, extreemrechtse partijen maar ook etnische partijen (Meyer en Miller, 2015, p. 259). Omdat dit grote aantal nieuwe partijen zich niet makkelijk liet onderverdelen onder de klassieke scheidslijn, was er een grote behoefte aan classificering van deze nieuwe partijen. Deze werd verder nog versterkt vanwege het feit dat deze partijen een significant deel van het electoraat aan zich wisten te binden: In West-Europa wisten radicaal-rechtse partijen gemiddeld ongeveer 16% van het totale aantal stemmen te vergaren in 2001, wat een forse toename is ten opzichte van de krappe 6% anno 1980 (Meguid, 2008, p. 3; Norris, 2005, p. 8). Bovendien heeft het electorale succes van deze nieuwe partijen tot gevolg dat de oudere partijen hun politieke strategie op deze nieuwe partijen gaan aanpassen, wat een indicatie is dat deze nieuwe partijen een electorale dreiging vormen (Tarik, 2016, p. 419).

Kenmerkend aan deze nieuwe partijen was het feit dat deze partijen zich niet makkelijk lieten onderverdelen op basis van de klassieke sociale scheidslijnen (*social cleavages*) in Europa. De klassieke sociale scheidslijnen vertalen zich naar twee klassieke categorieën: een economische en een culturele scheidslijn. Deze *social cleavages* hebben echter een andere huidige betekenis gekregen dan voorheen: Het verschil met vroeger is, dat de culturele scheidslijn voorheen gebaseerd was op klassieke cultureel-liberale issues en nu een scheiding tussen pro- en anti-immigratie als ook pro- en anti-EU-sentimenten inhoudt. Ook de economische scheidslijn behelst nu niet meer de klassieke —klasse-scheiding, maar structureert issues gerelateerd aan het milieu (Van der Brug en Van Spanje, 2009, p. 310). Naast deze klassieke sociale scheidslijnen zijn er dan ook veel nieuwe scheidslijnen aangedragen waarmee stemgedrag verklaard kan worden, onder andere om het electorale succes van deze nieuwe partijen te verklaren. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een etnische *social cleavage*, die voorkomt in veel Afrikaanse landen, Australië, postcommunistische landen en Israël (Bratton et al., 2012, p. 27; Pietsch, 2017, p. 2466; Higashijima en Nakai, 2016, p. 142; Shamir en Arian, 1982, p. 315). Kriesi et al. noemen tevens een nieuwe scheidslijn, namelijk die tussen de winnaars en verliezers van globalisatie (Van der Brug en Van Spanje, 2009, p. 309).

Naast het feit dat deze nieuwe partijen zich niet lieten karakteriseren via de klassieke scheidslijnen, varieert deze groep partijen tevens van electoraal succesvol tot onsuccesvol. Zo

doen nieuwe groene partijen het goed in België: in 1999 wisten de groene partijen daar 14,4% van de stemmen te verkrijgen (Hooghe et al., 2010, p. 932). In Italië daarentegen, was het electorale succes minder en bleef het aantal vergaarde stemmen altijd schommelen rond de twee procent (Van Haute, 2016, p. 202). Deze wisselende electorale resultaten golden ook voor andere categorieën nieuwe partijen: Rechtsextremistische partijen waren electoraal succesvol in Denemarken, maar niet in Zweden en een ethno-territoriale partij is momenteel de grootste partij in Schotland, maar in Engeland kennen ethno-territoriale partijen geen electoraal succes (Meguid, 2008, p. 192).

Aan de behoefte om een algehele categorisatie en ordening van de nieuwe politieke partijen te vormen, werd breed gehoor gegeven (Meguid, 2005; Wagner, 2011; Meyer en Miller, 2015). Deze nieuwe partijen die zich niet liet karakteriseren volgens deze klassieke scheidslijnen, worden *niche* partijen genoemd. Het woord *niche* duidt hier vooral op de bijzondere positie die deze partijsoort inneemt binnen het bredere spectrum van politieke partijen; zij verschillen significant van de andere, *mainstream*, partijen. De *niche* partij is echter op veel verschillende manieren geconceptualiseerd. Het is daarom van belang om deze verschillende conceptualisaties te belichten, alvorens er verder kan worden gezocht naar een eenduidige factor die het succes van de *niche* partij eventueel kan verklaren. Er is echter (nog) geen sluitende toepasbare factor gevonden die dit succes kan verklaren. De centrale vraag blijft dan ook evident: Welke factor verklaart het electorale succes van de *niche* partij?

Het electorale succes van de *niche* partij hangt nauw samen met het aantal partijen in het parlement. Om het electorale succes van de *niche* partij te meten, is echter ook een andere conceptualisatie van het aantal partijen nodig dan het absolute aantal partijen. Het is voor dit onderzoek noodzakelijk om te kijken naar het effectieve aantal *niche* partijen. Het effectieve aantal partijen is kortgezegd van belang, omdat het effectieve aantal partijen het relatieve zeteldeel van de *niche* partijen en dus hun politieke sterkte, meeneemt.

In de literatuur is de vraag welke factor het electorale succes van de *niche* partij verklaart al breed onderzocht. De literatuur noemt zowel sociaal-politieke, sociaaleconomische als institutionele factoren als mogelijke verklaring voor het electorale succes van de *niche* partij. Toch is er vooral op het terrein van de institutionele factoren, nog geen consensus bereikt (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 742); specifiek hier ligt dan ook onze focus, om helderder te krijgen wat het electorale succes van de *niche* partij verklaart. Deze focus wordt versterkt vanuit de theorie van Duverger, die kortgezegd stelt dat het partijstelsel gebaseerd is op louter mechanische implicaties van het kiessysteem en de daaruit volgende psychologische effecten. Voordat er moet worden gekeken

naar de rol van sociaal-politieke factoren, moet eerst de institutionele hoedanigheid van het kiesstelsels helder zijn (Neto en Cox, 1997, p. 151). Deze institutionele factoren spitsen zich vooral toe op de factor die de toegankelijkheid van een kiesstelsel betreft: de *permissiveness*. Deze toegankelijkheid is echter op verschillende manieren geconceptualiseerd en geoperationaliseerd, waardoor eerder onderzoek naar het electorale succes van de *niche* partij wisselende resultaten heeft opgeleverd (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 742).

Deze wisselende resultaten zijn wellicht te wijten aan de verschillende conceptualisaties van de toegankelijkheid. De heersende theorie is echter, dat een toegankelijker kiessysteem leidt tot meer electoraal succes voor het fenomeen van de *niche* partij. Door de verschillende conceptualisaties te duiden, kan de volgende hypothese alsnog worden getest: Hoe groter de mate van toegankelijkheid in een kiessysteem, hoe groter het electorale succes van *niche* partijen. De nulhypothese is logischerwijs, dat de mate van toegankelijkheid in een kiessysteem geen effect heeft op het electorale succes van *niche* partijen.

De conceptualisatie van de *niche* partij komt aan bod in hoofdstuk 2. Een verdere uitleg betreffende het aantal *niche* partijen, zal aan de orde komen in hoofdstuk 3. De mogelijke factoren die het electorale succes van de *niche* partij kunnen verklaren, worden behandeld in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 behandelt vervolgens de toegankelijkheid van het kiesstelsel. Hoofdstuk 2 tot en met 5 vallen onder het theoretisch kader (II). De onderzoeksopzet, gevalselectie en onderzoeksresultaten zullen worden behandeld in respectievelijk hoofdstuk 6 en 7 bij de methodologie (III). De conclusie, reflectie en toekomstig onderzoek worden besproken in hoofdstuk 8, bij de conclusie (IV).

II: Theoretisch kader:

Hoofdstuk 2:

Wat is een niche partij?

Om te onderzoeken wat het electorale succes van de *niche* partij nu eigenlijk verklaart, dient eerst het concept van de *niche* partij te worden verhelderd. De eerste classificatie van het begrip *niche party*, was die van Meguid (2005). Meguid definieerde *niche* partijen op grond van drie karakteristieken: Ten eerste verwerpen de *niche* partijen de traditionele klasse-scheidslijn. Daarnaast zijn de issues waarop zij zich profileren niet noodzakelijk links of rechts en tenslotte limiteren deze partijen zich in het aantal issues waar zij voor staan (Meguid, 2005, p. 4). Adams et al. noemt daarentegen alleen het feit dat een partij een extreme of niet-centrale ideologie heeft typerend voor een *niche* partij (Wagner, 2011, p. 846). Wagner simplificeert de definitie van Meguid door te stellen dat een *niche* partij zich enerzijds karakteriseert door economische

problemen niet te benadrukken en anderzijds door exclusief een kleine selectie aan non-economische issues te propageren. Een recentere studie definieert een partij als een *niche* partij als deze partij issues behartigt die door andere partijen zijn verwaarloosd (Meyer en Miller, 2013, p. 261). Toch betekent deze classificatie niet dat deze *niche* partijen slechts totaal nieuwe issues belichamen; een oude, maar voorheen niet-politiek invloedrijke sociale scheidslijn kan bijvoorbeeld door een *niche* partij weer opgepakt worden (Meyer en Miller, 2013, p. 261). Op deze manier kan de *nicheness* van een partij worden gemeten, waar de *nicheness* dus afhangt van het unieke karakter van een partij op een bepaald issue. De verschillende conceptualisaties zijn samengevat in een tabel door Bischof (2017, p. 221).

Het voordeel van de karakterisering van Meyer en Miller, is dat er *a priori* geen politieke issues worden uitgesloten. De conceptualisatie van het relatief nieuwe begrip is zo een continue variabele die onafhankelijk van tijd steeds toegepast kan worden op huidige parlementen. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de economische scheidslijn een scheidslijn is die al belichaamd wordt door een of meerdere andere politieke partijen, maar in theorie hoeft dit niet noodzakelijk zo te zijn.

Toch schuilt er wel degelijk een gevaar in het niet *a priori* uitsluiten van politieke issues. Doordat Meyer en Miller van tevoren geen bepaalde politieke issues uitsluiten, wordt de classificatie van *niche* partijen een vage aangelegenheid. In theorie zouden partijen die recente nieuwe issues belichamen zo niet classificeren als *niche* partij, wanneer deze issues recentelijk door overige partijen zouden zijn behartigt. Ondanks het feit dat deze partijen een bepaald non-economisch issue belichamen, kwalificeren deze partijen bij Meyer en Miller niet als *niche* partij vanwege het feit dat dit issue niet verwaarloosd wordt door een aantal andere partijen. Bovendien zouden andere partijen dus andersom ook als *niche* kunnen worden geclassificeerd, zodra zij ideologisch convergeren met de *niche* partijen. Naast het feit dat overige partijen nu in theorie kunnen voldoen aan de classificatie van een *niche* partij, kunnen überhaupt alle politieke partijen in het algemeen aan deze conceptuele voorwaarde voldoen. Dit heeft tot gevolg dat er geen duidelijk onderscheid kan worden gemaakt tussen de groep *niche* partijen die sinds de jaren '70 electoraal een rol van betekenis zijn gaan spelen en de overige politieke partijen. Deze ideologische convergentie moet daarom echter worden gezien als een factor die het succes van *niche* partijen kan beperken, niet als een factor die de *nicheness* kan verhogen (Sergi, 2015, p. 353). De zwakte in de definitie van Meyer en Miller is tevens de zwakte van de definitie van Adams et al.; het grijze gebied tussen het wel of niet-zijn van een *niche* partij wordt op deze manier groter, wat een afbakening van de *niche* partij bemoeilijkt.

De conceptualisatie van Wagner is derhalve de best hanteerbare definitie voor onze studie. Door slechts te kijken naar het wel of niet behartigen van economische issues, wordt de exclusiviteit van de *niche* partij het beste benadrukt. In zijn definitie kan een partij strikt en exclusief gebaseerd zijn op de economische dimensie en nog steeds kwalificeren als *niche* partij (Wagner, 2011, p. 850). Ook laat Wagner in tegenstelling tot Meguid de classificatie van een *niche* partij niet afhangen van de leeftijd van een partij; net als Meyer en Miller zegt hij dat *niche* partijen neigen naar het zijn van een jonge partij, maar dit is geen noodzakelijk vereiste, maar slechts een veel voorkomend kenmerk (Wagner, 2011, p. 849). Een ander voordeel van de kwalificatie van Wagner, is dat de term *niche parties* zich verder uitstrekt dan de classificaties van *single-issue parties*. Waar deze partijen tekortschieten, is dat *single-issue* partijen vaak extreemrechtse partijen uitsluiten (Wagner, 2011, pp. 851-852). Ook is de classificatie van de *niche party* dichotoom. Dit betekent dat een partij wordt geclassificeerd als ofwel *niche party* ofwel een *mainstream party*. Andere auteurs beargumenteren dat de *niceness* van een partij niet slechts een maatstaf is die dichotoom geïnterpreteerd kan worden. Zonder dit te ontkennen, kan bij onze operationalisatie echter wel een onderscheid worden gemaakt tussen het wel of niet kwalificeren van een *niche* partij.

Met de conceptualisatie van Wagner in ogenschouw genomen, kunnen de *niche* partijen van de andere *mainstream* partijen worden onderscheiden en gecategoriseerd. Deze conceptualisatie van de *niche* partij sluit aan bij de achterliggende behoefte aan classificering van deze partijsoort. Door te kijken naar non-economische issues, worden partijen uitgelicht die zich op een ander gebied dan de klassieke economische scheidslijn profileren. Aan de hand van de conceptualisatie van Wagner wordt een *niche* partij als zodanig geclassificeerd als het voldoet aan twee voorwaarden:

- 1) De partij benadrukt significant minder economische issues dan het gemiddelde van andere partijen;
- 2) De partij benadrukt significant meer non-economische issues dan het gemiddelde van andere partijen.

Door te kijken of een partij één standaarddeviatie afwijkt van het gemiddelde op de economische issue schaal, kan worden gekeken of aan voorwaarde 1 is voldaan. Om te kijken of voldaan is aan voorwaarde 2, moet gekeken worden of de partij minimaal één standaarddeviatie meer afwijkt van het gemiddelde van andere partijen op een specifiek non-economisch issue (Wagner, 2011, p. 853). Op deze manier kan er een scheiding worden gemaakt tussen de concepten *niche*- en *mainstream* partij.

Met behulp van de dataset van ESCE (z.d.) is informatie te vinden over alle Europese kiessystemen van 1945 tot nu. Door gebruik te maken van de classificering gemaakt door Wagner, is te achterhalen welke *niche* partijen aanwezig zijn in West-Europa in de periode van 1970-2010 (2011). Tabel 1 geeft de toegankelijkheid per land (zie Appendix). Tabel 2 geeft het aantal absolute en effectieve *niche* partijen, per West-Europees land apart alfabetisch gerangschikt (zie Appendix). Nu de verschillende *niche* partijen zijn geïdentificeerd, kan ook het aantal *niche* partijen worden achterhaald. Dit is om verschillende redenen interessant om het electorale succes van de *niche* partij te kunnen verklaren.

Hoofdstuk 3:

Het aantal *niche* partijen:

De vraag wat het electorale succes bepaalt van een *niche party*, hangt nauw samen met de vraag welke factor het aantal partijen in een parlement bepaalt. De vraag waarom het aantal partijen in een parlement belangrijk is, is te beantwoorden met verschillende argumenten. Het partijaantal is ten eerste dé manier om in één enkel begrip de politiek van een staat te karakteriseren. Verder is het aantal partijen een belangrijke indicator voor politieke fenomenen: de zittingsperiode van een kabinet of de mate van burgercontrole van beleidsmakers correleren met het partijaantal van een parlement (Taagepera, 1993, p. 455). De mate van burgercontrole houdt in dat burgers bijvoorbeeld niet vrijelijk kunnen stemmen, omdat kleine partijen niet of nauwelijks kans hebben om verkozen te worden, wat tot gevolg heeft dat burgers strategisch gaan stemmen (Powell, 1989, p. 109). Een laag partijaantal kan er dus op duiden dat kleine partijen onder gerepresenteerd zijn en kan dus wijzen op een hogere mate van burgercontrole. Het aantal partijen hangt ook samen met de zittingsperiode van het kabinet, met de nuance dat dit slechts een indicator kan zijn van politieke stabiliteit. Zo kent het Verenigd Koninkrijk (VK) een parlementair stelsel met een tweepartijensysteem, waardoor zowel de uitvoerende als de wetgevende macht op één plek is samengevoegd en het waarschijnlijker is dat de regering uit één meerderheidspartij bestaat (Lijphart 1984, p. 109). In de periode 1945-1980 was de gemiddelde zittingsperiode een stuk hoger bij *minimal winning* één-partij kabinetten.

Ook dient niet alleen het absolute aantal *niche* partijen te worden gemeten, maar beter nog het effectieve aantal *niche* partijen. Dit effectieve aantal verschilt van het absolute aantal, in de zin dat het de relatieve grootte van een partij in het parlement meeneemt. Hierdoor kan worden gekeken of de toegankelijkheid van het kiessysteem invloed heeft op het aantal *niche* partijen en dus ook naar het succes van bepaalde *niche* partijen. De keuze om de statistische vergelijking uit te voeren met het effectieve aantal *niche* partijen, in plaats van met het absolute aantal *niche* partijen, kent een heldere verklaring: omdat Wagners classificatie van de *niche* partij dateert uit 2010, moet ook wor-

den gekeken naar de kiesstelsels uit 2010. Een vergelijking met het absolute aantal *niche* partijen zou dan problematisch zijn, vanwege het feit dat sommige *niche* partijen niet politiek relevant meer zijn in 2010. Hierdoor is hun succes niet toe te wijzen aan het kiessysteem in 2010 en zou er met een vergelijking tussen het kiessysteem van 2010 en het absolute aantal *niche* partijen, een scheve verhouding ontstaan tussen twee volstrekt onafhankelijke fenomenen. Door slechts te kijken naar het effectieve aantal *niche* partijen, wordt zo uitsluitend de politieke situatie van de *niche* partijen in 2010 gemeten. Hierdoor kan het kiesstelsel gehanteerd in 2010, worden vergeleken met het aantal *niche* partijen in 2010.

Een andere reden voor het gebruik van het effectieve aantal *niche* partijen, is de focus op het electorale succes van *niche* partijen. Om dit succes te kunnen meten, moet de relatieve grootte van deze partijen in het parlement meegenomen worden in het aantal partijen. Het zou bijvoorbeeld zo kunnen zijn dat zowel Frankrijk als Duitsland drie *niche* partijen kent, maar de drie *niche* partijen in het ene land een veel groter zetelaantal bezitten dan in het andere land. Hierdoor is het electorale succes dus niet hetzelfde, terwijl dit bij het bekijken van het absolute aantal wel zou worden aangenomen. Een manier om dit effectieve aantal *niche* partijen te berekenen, is met behulp van de volgende formule:

$$N_3 = \frac{1}{\sum s_i^2} \times \sum s_i$$

Hierbij is N_3 het aantal effectieve aantal *niche* partijen, waar s_i het fractionele zeteldeel van de *niche* partijen representeert (Taagepera, 2007, pp. 48-49). Door het effectieve aantal partijen te vermenigvuldigen met het fractionele zetelaandeel wat de *niche* partijen bezitten in het nationale parlement, kan zo de relatieve zetelsterkte van de *niche* partijen in het parlement worden meegenomen. Via *ParlGov*, zijn de parlementssamenstellingen van alle landen te vinden anno 2010 (Döring en Manow, 2018). Hierdoor is het, naast het absolute aantal (N_0) mogelijk om het effectieve aantal (N_3) *niche* partijen te berekenen.

Hoofdstuk 4:

Waarom is de niche partij electoraal succesvol?

Nu de *niche* partij is geconceptualiseerd aan de hand van de definitie van Wagner (2011) en het effectieve aantal *niche* partijen is verhelderd, kan er worden gekeken naar de hoofdvraag van de studie: Welke factor verklaart het electorale succes van de *niche* partij? Voorgaand onderzoek heeft aangetoond dat er veel verschillende factoren bestaan die ten grondslag liggen aan het aantal partijen in het parlement en dus de kans op electoraal succes van partijen. Deze elementen zijn zowel factoren die het aantal politieke partijen in het algemeen verklaren, als factoren die

specifiek zien op het aantal *niche* partijen. Deze verschillende factoren vallen grofweg onder te verdelen in sociaal-politieke factoren enerzijds en institutionele factoren en dan met name de implicaties van het kiessysteem anderzijds (Neto en Cox, 1997, p. 149).

Ten eerste zijn er veel sociaal-politieke factoren aan te wijzen als mogelijke verklaring voor het partijaantal. Lipset en Rokkan beargumenteren dat het partijsysteem afhangt van het aantal *social cleavages*. Dit partijsysteem was de laatste 40 jaar “bevroren”, met als gevolg dat stemgedrag te verklaren was aan de hand van een beperkt aantal sociale scheidslijnen (Neto en Cox, 1997, p. 150). Lipset en Rokkan verklaren dit stemgedrag aan de hand van vier dominante issue-dimensies in het Westerse partijsysteem (Johnston, Shelley en Taylor, 2015, p. 143). Deze klassieke *cleavages* bestaan uit (1) centrum-periferie, (2) kerk-staat, (3) land-industrie en (4) werkers-kapitalisten (Choe, 2003, p. 6). Dat stemgedrag gebaseerd is op deze sociale structuren, wordt verder nog versterkt door de empirie. Zo noemen Andeweg en Irwin bijvoorbeeld de sterke sociale scheidslijn gebaseerd op religie en klasse van toepassing in het verzuilde Nederland van vroeger (2014, p. 44). Waar stemgedrag dus soms verklaard kan worden op basis van de aanwezige sociale scheidslijnen binnen de samenleving, hoeft dit niet noodzakelijk het geval te zijn. De sociale scheidslijnen die bestaan binnen een staat hoeven namelijk niet altijd politiek tot uiting te komen (Zielinski, 2002, 185). Als men aanneemt dat veel kiezers stemmen volgens sociale scheidingen, waar empirisch bewijs voor is, dan is het erg van belang of deze scheidingen politiek tot uiting komen (Goldberg, 2017). Dit voorgaand onderzoek spitst zich echter niet specifiek toe op het fenomeen van de *niche* partij, maar meer op politieke partijen in het algemeen.

Het probleem met deze algemene sociaal-politieke factoren, is dat deze niet eenduidig toe te passen zijn op de *niche* partijen. Hoewel er in Zweden bijvoorbeeld brede sociale vraag was op het gebied van milieu, wist de groene partij *Miljöpartiet de Gröna* geen electoraal succes te behalen. Dit in tegenstelling tot de eerdergenoemde Belgische groene partijen, die wel electoraal succes boekten (Meguid, 2008, p. 2; Hooghe et al., 2010, p. 932). Naast de sociaal-politieke factoren die het aantal politieke partijen in het algemeen verklaren, zijn er echter ook specifieke factoren aan te duiden die het aantal *niche* partijen trachten te verklaren.

Meguid noemt een aantal specifieke sociaal-politieke factoren, die het electorale succes van de *niche* partij kunnen doen toenemen, maar ook kunnen doen afnemen. Deze factoren zijn, anders dan de factoren genoemd door Lipset en Rokkan, alleen van toepassing op de *niche* partij. Zo hangt het succes van de *niche* partij erg af van de strategie die de, meestal grote, *mainstream* partijen toepassen (Meguid, 2008; Sergi, 2015; Tarik, 2016); De *mainstream* partijen *Labour* en de *Conservatives* in het VK veranderden bijvoorbeeld hun strategie om de specifieke *issue-voters* van de

Green Party af te pakken (Meguid, 2008, p. 111). In Frankrijk was eenzelfde strategische overweging te zien, maar hier hanteerden sommige *mainstream* partijen juist een tegenovergestelde strategie; zo probeerde de *Parti socialiste* juist lijnrecht tegenover de standpunten van het *Front National* in te gaan, om zo de partij van Le Pen electoraal te isoleren (Meguid, 2008, p. 159). Waar de strategie van de *mainstream* partijen in Engeland tot gevolg had dat het electorale succes van de *Green Party* in rook opging, was dit in Frankrijk juist niet het geval. Het *Front National* werd hierdoor juist gelegitimeerd als de “enige bezitter” van het anti-immigratie issue (Meguid, 2008, p. 144). Meguid beschrijft hier de politieke strategie van *mainstream parties*, als verklarende factor voor het electorale falen of succes van *niche* partijen. Tevens focust de literatuur zich, al is het in mindere mate, op de strategie die wordt toegepast door de *niche* partij zelf: deze strategieën zijn bijvoorbeeld het wel of niet deelnemen aan een coalitie en de mate van volharding in het propaganderen van gevoelige issues (Humphreys, 2016, p. 64).

Naast de strategische keuzes gemaakt door de *niche*- en *mainstream* partijen, wordt de verklaring voor het succes van de *niche* partij vaak ook gezocht in sociaaleconomische- en persoonlijke factoren (Humphreys, 2016, p. 2). Variabelen als leeftijd, opleidingsniveau en regio worden vermoed ten grondslag te liggen aan de steun aan kapitalisme en democratie, als ook partijsteun. Ook wanneer er wordt gekeken naar het succes van een *niche* partij, bijvoorbeeld de Zweedse *Piratpartiet*, wordt er specifiek gekeken naar de compositie van het electoraat en wat de karakteristieken hiervan zijn (Demker, 2014, p. 199). De kiezers en het electoraat als meetniveau van electoraal succes, vormt dus een tweede verklarende factor voor het succes van de *niche* partij.

Anders dan de sociaal-politieke factoren, wordt de verklaring voor de grootte van het partijaantal vaak in institutionele factoren gezocht; het effect van electorale instituties op het aantal partijen, wordt door veel institutionele theorieën aangetoond (Best, 2012, p. 141). De kenmerken van het kiesstelsel die het partij-aantal verklaren, kunnen worden onderverdeeld in verschillende elementen. Deze elementen houden onder andere de *district magnitude*, een electorale kiesdrempel en het landelijke of regionale niveau van de verkiezingen in (Best, 2012, p. 143). Al deze mechanische factoren en implicaties van een kiessysteem zijn terug te herleiden naar de theorie van Duverger. Zijn theorie stelt dat het partijstelsel het gevolg is van mechanische implicaties van het kiessysteem en de daaruit volgende psychologische effecten. Als alleen de mechanische effecten zouden worden bekeken om het partijaantal te verklaren, dan zou het partijaantal in een parlement slechts afhangen van twee institutionele factoren: de *district magnitude* en de grootte van het parlement (Taagepera, 2001, p. 331). Overeenkomstig gebruiken veel wetenschappers het uitgangspunt van mechanische factoren om te verklaren waarom het aantal partijen in een parlement zo is zoals die is (Taagepera, 2007; Sikk en Taagepera, 2012; Levin en Katz, 2011).

Hoewel deze theorie verklaart dat er onder *single-member plurality* een tweepartijensysteem ontstaat en onder proportionele representatie (PR) er een meerpartijensysteem ontstaat, is het nog niet duidelijk hoe veel partijen er exact in een parlement verkozen worden. De afwijkingen binnen landen met een PR-systeem, kunnen worden verklaard aan de hand van de eerdergenoemde algemene sociaal-politieke factoren (Taagepera, 2001, p. 350). Duverger stelt dat deze sociale factoren een statistische restfout zijn (*residual error*), die de algemene koers van een partijsysteem misschien licht zou kunnen doen afwijken (Neto en Cox, 1997, p. 151; Ordeshook en Shvetsova, 1994, p. 100). Deze institutionele kenmerken zouden de sociale krachten in de samenleving beperken en deze krachten zouden alleen effectief kunnen worden in toegankelijke kiessystemen (Clark en Golder, 2006, p. 681). Deze institutionele benadering hecht dus weinig belang aan andere factoren die volgens andere wetenschappers (mede) ten grondslag liggen aan de grootte van het aantal partijen in een parlement. Om te begrijpen wat het verschil in partijaantal veroorzaakt tussen staten waar dezelfde institutionele factoren heersen, moet daarom tevens worden gekeken naar deze sociaal-politieke factoren, zoals hierboven al behandeld.

De institutionele kenmerken van een kiessysteem in combinatie met sociaal-politieke factoren, worden gezien als de determinant van het aantal verkozen partijen in een land. Er is echter geen consensus over het effect van het soort kiessysteem op de kansen van nieuwe partijen in de politiek. Sommige studies steunen de dominante hypothese dat een proportioneel stelsel de kansen van kleine partijen vergroot, waar andere studies wijzen op het tegendeel (Bernauer en Bochler, 2011, p. 742). De keuze om de focus van deze studie nadrukkelijk op deze institutionele kenmerken te leggen, komt voort uit de theorie van Duverger. Hij stelt, dat de sociaal-politieke factoren slechts een *residual error* zijn van de wetmatigheden die de institutionele karakteristieken veroorzaken in het aantal partijen (Neto en Cox, 1997, p. 151). Voordat de sociaal-politieke factoren worden bekeken, zou er daarom eerst een duidelijk beeld van de institutionele kenmerken moeten bestaan. Omdat *niche* partijen de neiging hebben om vaak ook een kleine partij te zijn – de grootte van een partij covarieert met de *nicheness* van een partij – ligt het in de lijn van verwachting dat het effect van het kiesstelsel hetzelfde is op kleine partijen als op *niche* partijen (Wagner, 2011, p. 857; Meyer en Miller, 2013, p. 265).

Hoofdstuk 5:

Het kiessysteem: conceptualisatie door middel van toegankelijkheid:

De verklaring voor het electorale succes van *niche* partijen is wellicht te vinden in de toegankelijkheid (*permissiveness*) van het kiessysteem (Bernauer en Bochler, 2011, p. 742). Een toegankelijker kiessysteem zorgt ervoor dat de barrière om verkozen te worden over het algemeen kleiner is; het houdt in dat een kiessysteem toegankelijk tegenover politieke partijen is

die electoraal succes willen hebben. De bewering dat proportionele stelsels vaak leiden tot een meerpartijenstelsel en dat *single-member plurality* leidt tot een tweepartijenstelsel, versterkt deze gedachte. Aangenomen wordt dat de drempel om verkozen te worden in toegankelijke kiessystemen over het algemeen lager ligt dan in strenge kiessystemen (Taagepera, 1999, p. 531; Ziegfeld, 2013, p. 63). Verder reduceert een toegankelijker kiessysteem naar verwachting de mechanische en psychologische effecten van het kiessysteem, waardoor de kiezer vrijer is om te stemmen op kleinere partijen. De theorie wordt versterkt door de literatuur, in de zin dat een strikter kiessysteem het effect van de sociale factoren beperkt en de beperkingen voor electoraal succes in een toegankelijker kiessysteem, zwakker of geheel afwezig zijn (Clark en Golder, 2006, p. 681). Hoewel voorgaand onderzoek de toegankelijkheid al heeft getest op het aantal *niche* partijen, is er toch geen verklaring gekomen voor het feit dat sommige partijen wel succesvol zijn en sommige niet.

Wellicht vallen de tekortkomingen van de theoretische toepassing op het fenomeen *niche* partij te verklaren door de grote verschillen in het coderen van de toegankelijkheid van kiessystemen: Waar sommige kiessystemen al snel worden gecodeerd als toegankelijk, zijn ze door niet-meegenomen kiesdrempels niet toegankelijk (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 742). Het is met andere woorden van belang, dat er een overzicht wordt aangebracht tussen de verschillende conceptualisaties van toegankelijkheid, alvorens deze verschillende conceptualisaties getest kunnen worden. Op die manier kan worden gekeken of de verklaring van het electorale succes van *niche* partijen toch ligt in de toegankelijkheid van een kiessysteem.

Bij de conceptualisatie van de toegankelijkheid van het kiessysteem, zal primair worden gekeken naar twee variabelen: de *district magnitude* (M) en het te verdelen zetelaantal (J). Voor de *district magnitude* is gebruik gemaakt van de gemiddelde *district magnitude*. Op deze manier kan het beeld in een land over het algemeen worden geschetst, wat een bredere landenvergelijking mogelijk maakt (Taagepera, 2001, p. 344). Hoewel het gebruik van de gemiddelde *district magnitude* problemen met zich meebrengt in de zin dat het regionale verschillen tussen districten bagatelliseert, is er tot op heden geen betere maatstaf te vinden als men een vergelijkende analyse wil maken op interstatelijk niveau. Het meenemen van de gemiddelde *district magnitude* is hiermee de “*least-worst option*”, maar derhalve noodzakelijk voor ons onderzoek. Bij het zetelaantal (J) wordt bij voorkeur het Lagerhuis (*First Chamber*) van een parlement op nationaal niveau bestudeerd als er sprake is van een bicameraal stelsel. Als er sprake is van een unicameraal stelsel, dan zal het parlement het equivalent zijn van de *First Chamber*; in het vervolg wordt hier simpelweg verwezen naar het parlement.

De toegankelijkheid van een kiessysteem bepaalt het verwachte aantal verkozen partijen in een parlement en hangt af van deze twee variabelen. Door te kijken naar de gemiddelde *district magnitude* en het te verdelen zetelaantal in het parlement, kunnen de verschillende landen gerangschikt worden in toegankelijkheid van hun kiessystemen.

Een eerste conceptualisatie van de toegankelijkheid van een kiessysteem is die van Taagepera: Door de *district magnitude* en het te verdelen zetelaantal te vermenigvuldigen, wordt de toegankelijkheid berekend ($MS=p$) (Taagepera 2001, p. 337). Hiermee kan een grof overzicht worden gemaakt tussen bepaalde kiessystemen. Een simpele berekening die slechts kijkt naar de *district magnitude* maal het zetelaantal, schiet wellicht echter tekort. Door het achterwege laten van landspecifieke electorale regels zoals kiesdrempels, ontstaat door het gebruik van een versimpeld kiessysteem, een onvolledig beeld. Weliswaar geeft deze berekening de twee belangrijkste elementen van toegankelijkheid weer, maar toch moet de toegankelijkheid vanwege de mogelijke tekortkomingen verder genuanceerd worden.

Een andere manier om de toegankelijkheid van het parlement te meten, is daarom om te kijken naar de *vote share*: Er moet gekeken worden naar het aantal stemmen dat nodig is om 50% kans te maken op een zetel (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 745). Bij deze andere conceptualisatie echter, is de toegankelijkheid negatief uitgedrukt: Deze conceptualisatie ziet op de striktheid van het kiesstelsel. De gedachte achter deze enigszins gecompliceerde formule, is dat het fenomeen wat *compensatory seats* heet, ook meegenomen worden in de bepaling van de toegankelijkheid (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 745). Dit betekent dat er bij de zetelverdeling in *mixed member proportional representation* (MMPR) systemen ook deels gekeken wordt naar het percentage landelijke stemmen wat een partij vergaart in een dergelijk systeem. Een voordeel van deze striktheidsconceptualisatie is derhalve dat de proportionele elementen van een MMPR-systeem worden meegenomen in de toegankelijkheidsberekening. Deze striktheid (T) staat voor het benodigde stemmenaandeel wat een partij nodig heeft om 50% kans te maken op het vergaren van een zetel. Met andere woorden geeft T het stempercentage aan, waarop een partij zowel 50% kans heeft om een zetel te winnen, als ook 50% kans heeft om géén zetel te vergaren (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 745). Dit betekent dus dat de striktheid, uitgedrukt als het benodigde stemaandeel (T), een verwacht negatief effect heeft op het aantal *niche* partijen; als er immers een groter stemaandeel nodig is voor een zetel, is de striktheid van een kiessysteem hoger, wat betekent dat het aantal *niche* partijen lager zou moeten zijn. Met behulp van deze formule wordt deze striktheid (T) als volgt berekend:

$$T = \frac{0.75}{\sqrt{(M+1)(S/M)}}$$

Met deze formule kunnen zeer verschillende kiessystemen met complexe regels, op een simpele manier vergeleken worden en is slechts kennis over M en S vereist, net als in het versimpelde model van Taagepera (2001). Een nadeel van deze negatieve conceptualisatie van toegankelijkheid als striktheid, is dat dit de effectieve kiesdrempel berekent. Dit heeft tot gevolg dat wettelijke kiesdrempels, die wellicht hoger of lager liggen dan deze effectieve kiesdrempel, niet worden meegenomen. Hierdoor kan de theoretische striktheid van het kiesstelsel mogelijk afwijken van de werkelijke striktheid. In Tabel 1 zijn vervolgens alle gegevens betreffende karakteristieken van het nationale kiesstelsel per land te zien (zie Appendix). Deze gegevens houden onder andere de toegankelijkheid, striktheid, *district magnitude* en het zetelaantal in. Vanwege het ontbreken van Noorwegen in de dataset, zijn M en S berekend op basis van gegevens van de Noorse overheid (Regierungen, 2017). De volgende hypothesen (H_1 en H_2) kunnen zo worden getest:

❖ H_1 : Hoe toegankelijker het kiessysteem, hoe groter het effectieve aantal *niche* partijen.

❖ H_2 : Hoe strikter het kiessysteem, hoe lager het effectieve aantal *niche* partijen.

III: Methodologie:

Hoofdstuk 6:

Onderzoeksopzet en gevalselectie:

De studie is een cross-sectioneel onderzoek. Dit betekent dat de natuurlijke situatie zoals deze in de (politieke) wereld tot stand is gekomen, empirisch bekeken wordt zonder interventie. Er wordt tevens gebruik gemaakt van een grote N -studie. Er is niet gekozen voor een gevalstudie, omdat er getracht is een bredere samenhang en dus een mogelijke generalisatie tussen verschillende *niche* partijen aan te tonen. Door het gebruiken van een grotere N , vormt de regressie een betere voorspeller van andere gevallen. Het risico van specifieke invloedrijke *outliers* wordt hierdoor verkleind. Een extra versterkende factor voor de regressieanalyse is het gebruik van de determinatiecoëfficiënt R^2 . R^2 verklaart in hoeverre het model de data benadert.

Door gebruik te maken van een lineair regressiemodel, zal een verband tussen het kiessysteem en de partijsoort, beter blootgelegd kunnen worden. Met een lineair regressiemodel kan de samenhang worden gemeten voor alle variabelen met elkaar en op basis daarvan een voorspelling worden gemaakt voor toekomstige gevallen. Bij de regressieanalyse worden er dus drie variabelen gehanteerd:

V1 = Toegankelijkheid kiessysteem (p)

V2 = Striktheid kiessysteem (T)

V3 = Effectieve aantal *niche parties* (N_3)

Om te kijken of onze resultaten en specifiek onze conceptualisatie van toegankelijkheid significant afwijken van voorgaand onderzoek, kunnen er verschillende analyses worden uitgevoerd.

Ten eerste dient te worden gekeken of het model van Taagepera (2011), waarin de toegankelijkheid geoperationaliseerd wordt als het product van M maal S , een statistisch significante relatie heeft met het effectieve aantal *niche* partijen. Deze operationalisatie van de toegankelijkheid, zal worden aangeduid met de letter p . Daarna kan worden gekeken of het andere model, waarin toegankelijkheid negatief geoperationaliseerd wordt als de striktheid van het kiesstelsel door middel van het stemaandeel (*vote share*), een statistisch significante relatie heeft met het effectieve aantal *niche* partijen (N_3). Deze negatieve operationalisatie van de toegankelijkheid, zal worden aangeduid met de letter T . Met het effectieve aantal kan worden gekeken naar het electorale succes van *niche* partijen. Zo zijn er dus twee te testen verbanden aan te wijzen:

Toegankelijkheid kiessysteem (p) (V1) $\rightarrow$ Effectieve aantal *niche parties* (N_3) (V3)

Striktheid kiessysteem (T) (V2) $\rightarrow$ Effectieve aantal *niche parties* (N_3) (V3)

Wagners gebruikte classificatie van de *niche* partij, dateert uit 2010. Het is om die reden dat de cijfers van de gekozen landen wat betreft *district magnitude* en het te verdelen zetelaantal tevens dateren uit 2010. Met het jaar 2010 worden verschillende dingen bedoeld: Als er een verkiezingsjaar plaatsvond in 2010, dan zullen de partijen die verkozen zijn tijdens deze verkiezingen worden meegenomen in de analyse. Als 2010 geen verkiezingsjaar was, dan zullen de compositie en fractionalisatie van politieke partijen in het parlement worden afgeleid uit de kamersamenstelling ten tijde van 2010. Dit zal dus een kamercompositie betreffen als gevolg van een verkiezingsjaar wat dateert van voor 2010.

Vanwege het gebruik van de classificaties van Wagner, worden er negentien landen geselecteerd, afkomstig uit West-Europa (2011, pp. 856-857). Specifiek wordt West-Europa gekozen om een aantal redenen: Ten eerste scoort West-Europa gemiddeld gezien het hoogste op basis van de *Democracy Index* (Economist Intelligence Unit, 2018). Hierdoor kunnen andere factoren die het electorale succes van partijen kunnen dwarsbomen, zoals oneerlijke verkiezingen, corruptie of het verbieden van partijen, zo goed mogelijk weg worden gelaten. Door in het bijzonder te kijken naar West-Europese landen, kunnen tevens bepaalde regionaal-afhankelijke factoren, zoals klimaat, cultuur en economie, worden beperkt tot West-Europa. Ook kan met de keuze van

West-Europa worden voortgeborduurd op het begrip van de *niche party*; deze is grotendeels al in West-Europa toegepast waardoor een vergelijking met voorgaand onderzoek vergemakkelijkt wordt.

Hoofdstuk 7:

Resultaten:

Alhoewel de hypothese inhield dat er een positief verband verwacht werd tussen de toegankelijkheid (p) en het effectieve aantal *niche* partijen, is dit resultaat niet statistisch significant ($p=0,759$) (zie Tabel 3). Als de toegankelijkheid met 1 toeneemt, dan stijgt het effectieve aantal partijen bovendien marginaal: de toename is met 0,075 niet groot, zeker gezien het feit dat de standaardfout groter is dan dit getal. Het model verklaart bovendien slechts 0,6% van de variantie. Naast het feit dat dit effect zeer klein is en zeer zeker niet statistisch significant is, waren ook de determinatiecoëfficiënt en de aangepaste R^2 (Adj. R^2) zeer laag (0,006 en -0,053).

Als wordt gecorrigeerd voor de uitbijters door middel van een logistische transformatie, zijn de resultaten van het regressiemodel anders. Weliswaar zijn deze effecten groter (0,215), maar is het effect niet statistisch significant ($p=0,265$) (Tabel 5, zie Appendix). Worden de uitbijters simpelweg weggelaten, dan zijn de effecten weer anders. Het effect is hoger dan wanneer de uitbijters wel worden meegenomen (0,176), maar nog steeds niet statistisch significant ($p=0,265$) (Tabel 6, zie Appendix). Ook hier verklaarde het model weinig van de verklaarde variantie ($R^2=0,029$ en Adj. $R^2=-0,028$).

Wat betreft het effect van de striktheid (T), kan wederom de conclusie worden getrokken dat de hypothese niet gek gevonden was. Omdat een hogere striktheid (T) betekent dat de "drempel" om verkozen te worden groter is, lag het in de lijn der verwachting dat deze een negatief verband zou hebben met het effectieve aantal *niche* partijen. Weliswaar is dit verband aanwezig, maar dit verband is marginaal (-0,066) en bovendien niet statistisch significant (zie Tabel 3). Ook hier is de determinatiecoëfficiënt R^2 samen met de aangepaste R^2 , zeer laag (0,004 en -0,054).

Als wordt gecorrigeerd voor de uitbijters door middel van een logistische transformatie, zijn de resultaten van het regressiemodel anders. Weliswaar zijn deze effecten groter (0,220), maar het effect is niet statistisch significant ($p=0,777$) (Tabel 5, zie Appendix). Worden de uitbijters simpelweg weggelaten, dan zijn de effecten weer anders. Het effect is hoger dan wanneer de uitbijters wel worden meegenomen (0,243), maar nog steeds niet statistisch significant, al scheelt het weinig ($p=0,134$) (Tabel 6, zie Appendix). De determinatiecoëfficiënten zijn echter wederom zeer laag bij de logistische transformatie ($R^2=0,005$ en Adj. $R^2=-0,054$). Deze vertonen echter een acceptabel getal, wanneer de uitbijters worden weggelaten ($R^2=0,153$ en Adj. $R^2=0,093$). Dit betekent

dat de totaal verklaarde variantie voor een groter gedeelte verklaard wordt door het model, in dit geval voor 15,3%.

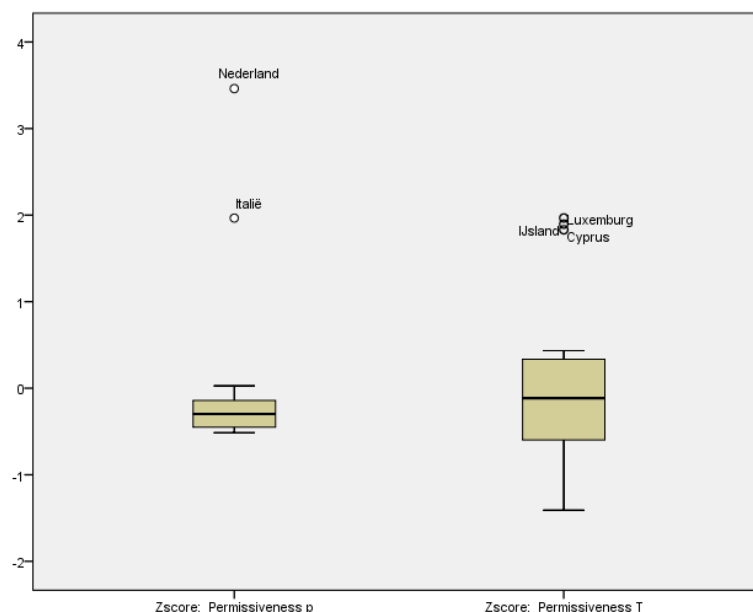
Tabel 3: Lineair regressiemodel: Effect op effectief aantal niche partijen (gestandaardiseerd).

	Model 1	Model 2
Toegankelijkheid (p)	0,075 (0,242)	
Striktheid (T)		-0,066 (0,242)
N	19	19
R ²	0,006	0,004
Adj. R ²	-0,053	-0,054

Statistische significantie met $$ = $p<0,10$, $**$ = $p<0,05$, $***$ = $p<0,01$.*

Bepaalde factoren kunnen debet zijn aan het verdere ontbreken van statistisch significant resultaat: Ten eerste is een mogelijk complicerende factor de aanwezigheid van verscheidene *outliers*. Tabel 4 geeft visueel weer dat zowel de variabele toegankelijkheid (p) als de variabele striktheid (T) een aantal uitbijters bevat. Bij de variabele toegankelijkheid zijn dit de landen Italië en Nederland. Bij de variabele striktheid zijn dit juist Cyprus, IJsland en Luxemburg. Deze uitbijters hebben wellicht een onevenredige invloed op de uiteindelijke statistische analyse van het lineair regressiemodel: vanwege het feit dat de analyse maar 19 gevallen bevat, veroorzaakt een uitbijter waarschijnlijk al snel een groot gedeelte van de totale afwijkingen. Omdat de afwijking van de uitbijter een groot gedeelte van de totale afwijking is, zal de regressie sneller beïnvloed worden door een *outlier*. De tabel laat een boxplot zien, die aangeeft in hoeverre er spreiding tussen de verschillende landen op het gebied van de toegankelijkheid is. Het is daarom direct waar te nemen, waarom een uitbijter potentieel problematisch kan zijn; een uitbijter ligt zo ver van het uiteinde van de boxplot af, dat deze niet eens meer tot de meest extreme 25% van de gevallen behoort. Tabel 4 is hieronder geschetst:

Tabel 4: Boxplots inhoudende de gestandaardiseerde toegankelijkheid (*Permissiveness p*) (Z_p) en striktheid (*Permissiveness T*) (Z_T).

Er zijn een aantal manieren om deze uitbijters minder van invloed te laten zijn. Deze plausibele alternatieven zijn getest in Tabel 5 en 6 (zie Appendix). Een manier om deze uitbijters minder van invloed te laten zijn, is door op de variabelen p en T een log-transformatie uit te voeren. Hierdoor wordt de verdeling zo aangepast, dat deze normaal gedistribueerd is. Een voordeel hiervan is dat er drastisch veel minder uitbijters zijn. Een nadeel is echter dat hiermee misschien een normaalverdeling ontstaat, die geen recht doet aan de werkelijke situatie.

Een andere wijze is om de uitbijters simpelweg weg te laten in de analyse; op deze manier is het effect van de uitbijters er helemaal niet. Een nadeel hiervan kan echter zijn dat de data niet meer representatief is voor alle gevallen. Door zowel de logistische transformatie toe te passen (Tabel 5, zie Appendix) als ook de *outliers* weg te laten (Tabel 6, zie Appendix), is getracht deze mogelijke *bias* te voorkomen. Hoewel deze aanpassingen zijn aangebracht, heeft dit niet geleid tot statistische significantie. De afwezigheid van significantie moet derhalve in andere oorzaken worden gezocht.

Een andere mogelijke oorzaak is conceptueel van aard. Bepaalde noodzakelijke onzekerheden zijn inherent aan de conceptualisatie van bepaalde begrippen. Door *niche* partijen te definiëren als partijen die zich profileren op non-economische issues, wordt al direct een vrij arbitrair onderscheid gemaakt tussen het wel of niet zijn van een *niche* partij. Een andere conceptualisatie van de *niche* partij zou wellicht andere resultaten kunnen opleveren, maar dit verandert de effecten van het kiessysteem op de in deze studie gekozen conceptualisatie van de *niche* partij niet. Ook de

conceptualisatie van de toegankelijkheid van een kiessysteem (*permissiveness*) kent bepaalde complicaties. Vooral bij de conceptualisatie als striktheid (T), is in deze studie geen rekening gehouden met mogelijke wettelijke kiesdrempels. Waar T in bepaalde landen bijvoorbeeld redelijk laag is door een kleine *district magnitude* (M) in combinatie met een klein zetelaantal (S), kan de werkelijke wettelijke kiesdrempel natuurlijk hoger zijn. Overeenkomstig kennen de conceptualisaties toegankelijkheid (p), en de striktheid (T), hun voor- en nadelen. Waar de conceptualisatie als toegankelijkheid (p) een relatief eenvoudige maatstaf vormt en de belangrijkste factoren belicht, houdt het weinig rekening met regionale verschillen of land-specifieke institutionele kenmerken. Waar de striktheid (T) juist wel deze details probeert te vatten door te kijken naar het stemaandeel (*vote share*), verliest deze conceptualisatie echter mogelijk de reële situatie uit het oog door niet de wettelijke kiesdrempel, maar de effectieve kiesdrempel als maatstaf te nemen. Ook vormt de arbitrair gekozen gemiddelde *district magnitude* een risicofactor. Zoals eerder genoemd, blijven regionale verschillen in *district magnitude* onderbelicht door gebruik te maken van deze gemiddelde *district magnitude*.

Verder heeft de kijk naar het electorale succes van *niche* partijen als consequentie dat sociaal-politieke factoren wellicht onderbelicht blijven. De strategische politiek van de *niche* partij zelf, alsmede de politieke strategie van *mainstream* partijen als reactie op de *niche* partijen zijn in dit onderzoek niet meegenomen. Ook de compositie van het electoraat en de karakteristieken van kiezers, zouden wellicht factoren kunnen zijn die het electorale succes van de *niche* partij kunnen verklaren. Tevens zou een laag aantal *niche* partijen kunnen duiden op de afwezigheid van nieuwe sociale scheidslijnen waarop de *niche* partijen zich profileren; zo zou de afwezigheid van groene partijen in een land met een toegankelijk kiesstelsel kunnen betekenen dat er geen milieuscheidslijn aanwezig is in een land (Clark en Golder, 2006, p. 683).

Een wat minder directe factor die een rol zou kunnen spelen, is het achterblijven van de oprichting van *niche* partijen. Zoals te zien in Tabel 1, kennen een aantal landen geen *niche* partijen (zie Appendix). Wellicht achten potentiële oprichters van een *niche* partij het politieke klimaat, waaronder het kiesstelsel, zeer ongeschikt voor de oprichting van een dergelijke politieke partij. Vanwege deze *self-selection bias*, komen bepaalde *niche*-sentimenten wellicht niet politiek tot uiting (Bernauer en Bochsler, 2011, p. 750). Dit is te verklaren vanuit het psychologische effect dat het kiesstelsel heeft op kiezers, maar zeker ook op potentiële kandidaat-politici en politieke partijen (Best, 2012, p. 143). Dit heeft tot gevolg dat het kiessysteem in een land in theorie wel effect kan hebben op het electorale succes van een *niche* partij, maar vanwege de afwezigheid van *niche* partijen kan dit potentiële effect geen gestalte krijgen.

Hoewel het effect tussen de toegankelijkheid en het aantal *niche* partijen op zijn minst de suggestie wekt dat de hypothese zou kunnen kloppen, is het in dit onderzoek niet gelukt om statistische significantie van dit verband aan te tonen. Het beste resultaat laat zich zien als de striktheid (T) zonder uitbijters wordt vergeleken met het effectieve aantal *niche* partijen; de totale variantie wordt hier voor 15,3% verklaard door het model. Dit geeft direct een probleem weer van deze dataset: door het relatief kleine aantal gevallen, kan een uitbijter een groot effect hebben op de regressieanalyse en dus op het aan te tonen effect.

IV: Conclusie:

Hoofdstuk 8:

Conclusie, reflectie en toekomstig onderzoek:

Er is onderzocht of het electorale succes van de *niche* partij verklaard kan worden door de toegankelijkheid van het kiesstelsel. De studie gaat verder op de theoretische basis die kijkt naar de factoren die het partijaantal in een parlement kunnen verklaren: Deze factoren zijn onderverdeeld in sociaal-politieke factoren en de institutionele factoren. Hier is specifiek de institutionele factor van de toegankelijkheid van een kiesstelsel bekeken, waarna door middel van een lineaire regressieanalyse is getracht een verband tussen deze toegankelijkheid en electoraal succes van de *niche* partij aan te tonen. De variabelen die hiervoor gebruikt zijn, houden twee verschillende operationalisaties van toegankelijkheid in (toegankelijkheid (p) en striktheid (T)), als ook het effectieve aantal *niche* partijen. De volgende hypothesen zijn in deze studie getest:

- ❖ H1: Hoe toegankelijker het kiessysteem, hoe groter het effectieve aantal *niche* partijen.
- ❖ H2: Hoe strikter het kiessysteem, hoe lager het effectieve aantal *niche* partijen.

Beide hypothesen kunnen op basis van het onderzoek dat gedaan is, geen stand houden. Dit betekent dat zowel de toegankelijkheid van een kiessysteem bij een conceptualisatie als de toegankelijkheid (p), als de toegankelijkheid geconceptualiseerd als de striktheid (T) van een kiessysteem, geen statistische significantie hebben. Hierdoor kan de nulhypothese – dat de toegankelijkheid van het kiesstelsel geen effect heeft op het electorale succes van de *niche* partij – niet worden verworpen.

Er zijn derhalve nog veel kansen voor verder onderzoek. Een andere of diepere conceptualisatie van toegankelijkheid biedt wellicht uitkomst, omdat dit onderzoek heeft aangetoond dat een simpele blik op de *district magnitude* en het zetelaantal in een parlement afzonderlijk geen uitsluitsel biedt over de vraag wat het electorale succes van een *niche* partij in West-Europa bepaalt. Landspecifieke institutionele kenmerken dienen daarom in volgend onderzoek ook meegenomen te worden in de conceptualisatie van de toegankelijkheid van een kiesstelsel. Hier dient echter direct

een nuance te worden genoemd: het feit dat er geen statistisch significant verband is aangetoond, kan ook liggen aan het feit dat deze twee begrippen verkeerd zijn geoperationaliseerd en hoeft niet noodzakelijkerwijs te betekenen dat deze twee begrippen niet afzonderlijk het aantal effectieve *niche* partijen kunnen verklaren.

Verder kunnen sociaal-politieke alsmede sociaaleconomische factoren met de institutionele factoren tezamen, wellicht als variabele worden meegenomen in verder onderzoek naar factoren die electoraal succes van de *niche* partij verklaren. Ook kan schaalvergroting van het onderzoek, in de vorm van een grotere N-studie, een manier zijn om de risico's van *outliers* te verkleinen. Tevens vergroot een grotere N-studie de mogelijkheden om generaliserende uitspraken te doen. Overeenkomstig met deze schaalvergroting kan er in toekomstig onderzoek wellicht naar een heel andere regio worden gekeken: zo hebben Kernecker en Wagner verder onderzoek gedaan naar het fenomeen van de *niche* partij in Zuid-Amerika, waarvan het onderzoek pas heel recent is uitgekomen (Kernecker en Wagner, 2018). Een grotere N-studie is, als het onderzoeksonderwerp zich richt op West-Europa, niet mogelijk op statelijk niveau: alle West-Europese landen zijn meegenomen in dit onderzoek (Tabel 1, zie Appendix). Het is echter wel mogelijk om het niveau van onderzoek te veranderen. De kansen tot verder onderzoek liggen op institutioneel gebied dus op een ander niveau van politieke analyse; er kan worden gekeken naar een lager niveau van politiek, zoals districtsniveau of gemeentelijk niveau. Hierdoor wordt de onzekerheid veroorzaakt door een gemiddelde *district magnitude*, die bepaalde districtsongelijkheid rechtstreekt, voorkomen. Verder helpt het kijken naar sociaal-politieke factoren ons wellicht om de verschillen tussen het succes van bepaalde *niche* partijen te verklaren: Hier kan een diepere ontleding van de partijen die vallen onder het begrip *niche* partij, uitkomst bieden.

Desalniettemin blijft de verwachting dat de toegankelijkheid en het aantal *niche* partijen in een bepaalde vorm samenhangen, intact. De voorgaande literatuur is talrijk, ook al is het concept *niche party* nog geen vijftien jaar oud. Met dit onderzoek is het relatief jonge begrip van de *niche party* nogmaals verhelderd en is er getracht een bijdrage te leveren aan de vraag wat het electorale succes van dit fenomeen verklaart. Een overzicht van de mogelijke factoren die dit electorale succes mogelijk kunnen verklaren heeft ons geleerd dat de politieke wetenschappen zich wat betreft dit fenomeen in een korte tijdsperiode fors heeft ontwikkeld.

Door te focussen op de institutionele factoren die het electorale succes van de *niche* partij wellicht zouden kunnen verklaren, is een duidelijkere structuur aangebracht in de verschillende conceptualisaties van de toegankelijkheid van een kiessysteem. Het gebruik van deze conceptualisaties van toegankelijkheid en het effect hiervan op het effectieve aantal *niche* partijen, wat ook weer

geconceptualiseerd is aan de hand van de definitie van Wagner, bewees echter onvoldoende te zijn. Dit betekent dat een enkele kijk naar de institutionele factoren voor electoraal succes van de *niche* partij, vooralsnog niet toereikend is. Wellicht kan dit onderzoek een toevoeging vormen voor de verdere ontrafeling van een steeds populairder wordend fenomeen.

Literatuurlijst:

- Andeweg, R.B. & Irwin, G.A. (2014). *Governance and Politics of the Netherlands*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bernauer, J. & Bochler, D. (2011). Electoral entry and success of ethnic minority parties in central and eastern Europe: A hierarchical selection model. *Electoral Studies*, 30(4). 738-755.
- Best, R.E. (2012). The long and the short of it: Electoral institutions and the dynamics of party system size, 1950-2005. *European Journal of Political Research*, 51(2). 141-165.
- Bischof, D. (2017). Towards a renewal of the niche party concept: Parties, market shares and condensed offers. *Party Politics*, 23(3). 220-235.
- Bratton, M., Bhavnani, R. & Chen, T. (2012). Voting intentions in Africa: ethnic, economic or partisan? *Commonwealth & Comparative Politics*, 50(1). 27-52.
- Choe, Y. (2003). *Social cleavage and party support: a comparison of Japan, South Korea and the United Kingdom*. Huddinge: Research Reports 2002:5.
- Clark, W.R. & Golder, M. (2006). Rehabilitating Duverger's Theory. *Comparative Political Studies*, 39(6). 679-708.
- Demker, M. (2014). Sailing Along New Cleavages: Understanding the Electoral Success of the Swedish Pirate Party in the European Parliament Election 2009. *Government and Opposition*, 49(2). 188-206.
- Döring, H. & Manow, P. (2018, 1 mei). *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. Geraadpleegd op 11 mei 2018, van <http://www.parlgov.org/explore/>
- Economist Intelligence Unit. (2018). *Democracy Index 2018*. Geraadpleegd op 9 mei 2018, van <https://infographics.economist.com/2018/DemocracyIndex/>
- ESCE. (z.d.). Geraadpleegd op 20 mei 2018, van <http://electoralsystemchanges.eu/Public/DatasPage.php?ID=6>
- Goldberg, A.C. (2017). *The impact of cleavages on Swiss voting behaviour: a modern research approach*. Cham: Springer.

- Higashijima, M. & Nakai, R. (2016). Elections, Ethnic Parties, and Ethnic Identification in New Democracies: Evidence from the Baltic States. *Studies in Comparative International Development*, 51(2). 124-146.
- Hooghe, M., Heyndles, B., Jottier, D., Bircan, T. & Botterman, S. (2010). Explaining the green vote: Belgian local elections, 1994-2006. *Environmental Politics*, 19(6). 930-950.
- Humphreys, C.R. (2016). *Explaining the electoral fortunes of niche parties in Europe: the winning formula: Selective opportunism?* (Dissertatie). Geraadpleegd op 11 mei 2018, van <https://search.proquest.com/docview/1873750498/?pq-origsite=primo>
- Johnston, R.J., Shelley, F.M. & Taylor, P.J. (2015). *Developments in Electoral Geography*. Oxon: Routledge.
- Kernecker, T. & Wagner, M. (2018). Niche parties in Latin America. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*. 1-23. DOI: <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/2443/10.1080/17457289.2018.1464014>
- Levin, I. & Katz, G. (2011). Modeling Electoral Coordination: Voters, Parties and Legislative Lists in Uruguay. *Journal of Politics in Latin America*, 3(2). 3-41.
- Lijphart, A. (1984). *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries*. Yale University Press: Londen.
- Meguid, B.M. (2005). Competition Between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success. *American Political Science Review*, 99(3). 347-359.
- Meguid, B.M. (2008). *Party Competition between Unequals: Strategies and Electoral Fortunes in Western Europe*. Cambridge: University Press.
- Meyer, T.M. & Miller, B. (2013). The niche party concept and its measurement. *Party politics*, 21(2). 259-271.
- Neto, O.A. & Cox, G.W. (1997). Electoral Institutions, Cleavage Structures, and the Number of Parties. *American Journal of Political Science*, 41(1). 149-174.
- Norris, P. (2005). *Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Ordeshook, P.C. & Shvetsova, O.V. (1994). Ethnic Heterogeneity, District Magnitude, and the Number of Parties. *American Journal of Political Science*, 38(1). 100-123.

- Pietsch, J. (2017). Trends in migrant and ethnic minority voting in Australia: findings from the Australian election study. *Ethnic and Racial Studies*, 40(14). 2463-2480.
- Powell, G.B. (1989). Constitutional Design and Citizen Electoral Control. *Journal of Theoretical Politics*, 1(2). 107-130.
- Regjeringen. (2017, 6 juli). The main features of the Norwegian electoral system. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.regjeringen.no/en/topics/elections-and-democracy/den-norske-valgordningen/the-norwegian-electoral-system/id456636/>
- Sergi, P. (2015). How Can Mainstream Parties Prevent Niche Party Success? Center-Right Parties and the Immigration Issue. *The Journal of Politics*, 77(2). 352-367.
- Shamir, M. & Arian, A. (1982). The Ethnic Vote in Israel's 1981 Elections. *Electoral Studies*, 1(3). 315-331.
- Sikk, A. & Taagepera, R. (2012). How population size affects party systems and cabinet duration. *Party Politics*, 20(4). 591-603.
- Taagepera, R. (1993). Predicting the Number of Parties: A Quantitative Model of Duverger's Mechanical Effect. *The American Political Science Review*, 87(2). 455-464.
- Taagepera, R. (1999). The Number of Parties as a Function of Heterogeneity and Electoral System. *Comparative Political Studies*, 32(5). 531-548.
- Taagepera, R. (2001). Party size baselines imposed by institutional constraints: Theory for simple electoral systems. *Journal of Theoretical Politics*, 13(4). 331-354.
- Taagepera, R. (2007). *Predicting Party Sizes: The Logic of Simple Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Tarik, A. (2016). Niche Party Success and Mainstream Party Policy Shifts – How Green and Radical Right Parties Differ in Their Impact. *British Journal of Political Science*, 46(2). 417-436.
- Van der Brug, W. & Van Spanje, J. (2009). Immigration, Europe and the 'new' cultural dimension. *European Journal of Political Research*, 48(3). 309-334.
- Van Haute, E. (2016). *Green Parties in Europe*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Wagner, M. (2011). Defining and measuring niche parties. *Party Politics*, 18(6). 845-864.

Ziegfeld, A. (2013). Are higher-magnitude electoral districts always better for small parties?

Electoral Studies, 32(1). 63-77.

Zielinski, J. (2002). Translating Social Cleavages into Party Systems: The Significance of New Democracies. *World Politics*, 54(2). 184-211.

APPENDIX:**Tabel 1:** Karakteristieken kiesstelsel van 19 in landen West-Europa (2010)

Land:	M	S	p	T	N_0	N_3	Rang p	Rang T
België	13,6	150	2.040	0,059103	6	0,73	7	14
Cyprus	9,3	56	520,8	0,095234	0	0	17	18
Denemarken	13,5	135	1.822,50	0,062284	4	0	8	16
Duitsland	1	299	299	0,03067	3	0,53	19	4
Finland	13,3	200	2.660	0,051145	3	1,87	4	11
Frankrijk	1	577	577	0,022078	2	0,19	16	2
Griekenland	4,25	238	1.011,50	0,043741	2	1,39	11	7
Ierland	3,9	166	647,4	0,051933	2	0,18	15	12
IJsland	9	54	486	0,096825	0	0	18	19
Italië	22,89	618	14.146,02	0,029531	2	0	2	3
Luxemburg	15	60	900	0,09375	1	0,42	12	17
Nederland	150	150	22.500	0,061034	5	0,99	1	15
Noorwegen	8,9	169	1.504,10	0,054701	4	1,54	10	13
Oostenrijk	4,3	183	786,9	0,049938	2	1,26	13	10
Portugal	10,5	230	2.415	0,047254	2	0,0003	5	8
Spanje	6,7	350	2.345	0,037395	3	0,11	6	5
VK	1	650	650	0,020801	2	0,04	14	1
Zweden	10,7	310	3.317	0,040736	3	0,87	3	6
Zwitserland	7,7	200	1.540	0,049892	3	0,48	9	9
Totaal							19	19

Tabel 2: Niche partijen in 17 West-Europese landen (1970-2010) (Wagner, 2011)¹

Land	Niche Partijen	N ₀ (1970-2010)	N ₂ (2010)
België	Ecolo	6	4,42
	Groen		
	Vlaams Blok		
	Front National		
	Volksunie		
	FDdF		
Denemarken	De Gronne	4	5,58
	Fremskridtpartiet		
	Left Socialists		
	Christian People's Party		
Duitsland	Die Grünen	3	4,83
	Die Republikaner		
	Deutsche Volksunion		
Finland	Vihreä Liitto	3	5,13
	Christian League		
	Centre Party		
Frankrijk	Les Verts	2	2,50
	Front National		
Griekenland	Pasok	2	2,60
	Synaspismos		
Ierland	Green Party	2	3,02
	Sinn Fein		
Italië	Liste Verdi	2	3,08
	Alleanza Nazionale		
Luxemburg	Di Greng Alternative	1	3,63
Nederland	GroenLinks	5	6,74
	GPV		
	RPF		
	SGP		
	D66		

¹ Vanwege de afwezigheid van *niche* partijen in de periode 1970-2010 in Cyprus en IJsland, zijn deze twee landen weggelaten.

Noorwegen	Fremskrittspartiet	4	4,06
	Christian People's Party		
	Centre Party		
	Venstre		
Oostenrijk	Die Grüne Alternative	2	4,27
	FPÖ		
Portugal	Os Verdes	3	3,13
	Partido da Democracia		
	Crista		
Spanje	Herri Batasuna	3	2,34
	Partido Nacionalista Vasco		
	Convergencia i Unio		
VK	Scottish National Party	2	2,57
	Plaid Cymru		
Zweden	Miljöpartiet de Gröna	3	4,53
	Christian Democratic Union		
	Centre Party		
Zwitserland	Grüne Partei der Schweiz	2	4,80
	Nationale Aktion		

Tabel 5: Lineair regressiemodel: effect op effectief aantal niche partijen (gestandaardiseerd) (Logistisch getransformeerd)

	Model 1	Model 2
<i>Permissiveness (p)</i>	0,215 (0,299)	
<i>Permissiveness (T)</i>		0,220 (0,766)
N	19	19
R ²	0,029	0,005
Adj. R ²	-0,028	-0,054

Statistische significantie met *= $p < 0,10$, **= $p < 0,05$, ***= $p < 0,01$.

Tabel 6: Lineair regressiemodel: effect op effectief aantal niche partijen (gestandaardiseerd) (zonder uitbijters)

	Model 1	Model 2
<i>Permissiveness</i> (<i>p</i>)	0,176 (0,265)	
<i>Permissiveness</i> (<i>I</i>)		0,243 (0,153)
N	19	19
R ²	0,029	0,005
Adj. R ²	-0,028	-0,054

*Statistische significantie met *= $p < 0,10$, **= $p < 0,05$, ***= $p < 0,01$.*